

Vážení přátelé,

jaksi z tradice otevírá většinu časopisů rádobu čtivá kurzíva. Na rozdíl od tisků odborného charakteru, kde doprava mírně položené písmo zvýrazňuje fakta, v publicistice je naopak nositelkou odlehčujících textů. Termín kurzíva navíc zastupuje poměrně širokou žánrovou škálu (fejeton, glosa, podčárník, entrefilet, rozhásek, malá recenze, úvodník, editorial...). Ne vždy se jedná o článek nejčtivější, jakkoli o tom bývá jeho autor přesvědčen. Zájem šéfa redakce (do jehož kompetence obvykle spadá) spočívá v tom, aby se pokud možno nejednalo o první a zároveň poslední příspěvek, k němuž čtenářův zrak zabloudí. Jak ale zaujmout a současně neodradit? Návodů začínajícím autorům nabízejí teoretikové tvůrčího psaní. V souvislosti s propagací literární soutěže Skrytá paměť Moravy nesou právě takové kurzy, pořádané v těchto dnech Památníkem ve všech krajích Moravy, název Krocení literární múzy. Metodika pro výcvik psa či k ovládnání koně je jistě přenositelná, ovšem sedlat múzy bývá vždy ošidné. Cennější než sebelépe míněná rada může být ubezpečení, že k cíli míří pouze trnité cesty, plné pokusů a omylů. „Domnívám se, že člověk nemůže dělat nic jiného, než chyby,“ tvrdil například Jan Skácel. „Je však povinen je napravovat. Čím jiným, než dalšími chybami. Ale jeho myšlení musí být poctivé.“ Potud moravský klasik, jehož tvůrčím i rodinným osudům se nyní v Památníku věnujeme při přípravě blížící se výstavy Skácelové – ke kořenům. Přeji Vám, milí čtenáři, hodně konstruktivních neúspěchů, protože jedině ony vedou ke kýženým výsledkům a současně také (větší) štěstí na dobré počtení nejen v březnu, tradičním již měsíci knih. Libor Kalina

PÁTRÁNÍ

Jan Skácel

Krmelce šikmé jako zpovědnice hladu

Řetízky tichých stop až ke stohu

Na každém kroku

Vzlétají bažanti jak věže

Skřípina

V kolejích chřestí namodralý led

Dělník rukou, srdce i ducha

Kořeny rodiny Skácelových jsou vrostlé do jihočeské krajiny i moravské Hané a v dalších generacích se rozvětvují na Vysočinu, Slovácko a do Brna. Emil Skácel se narodil 3. března 1890 na statku v Nestánicích u Vodňan jako nejmladší ze tří synů Emanuely a Šimona Skácelových. V mládí pro sebe objevil dva naprosto odlišné světy, které se mu staly osudem - literaturu a mlynářské řemeslo. Již od dětství byl vášnivým čtenářem a do literatury později vstoupil jako autor básnické sbírky *Byla vojna - bude?* (1936). Současně během svých prázdninových pobytů v Lanžhotě propadl kouzlu mlynářského řemesla a po

maturitě na olomoucké reálce složil také tovaryšské zkoušky. Před povoláním do armády se na Slovensku živil opravami mlýnů. Během první světové války bojoval na ruské frontě a v roce 1917 vstoupil do československých legií.

Když se v roce 1920 vrátil domů, oženil se s Annou Ranou, s níž se seznámil již před válkou, a stal se učitelem ve slováckých Vnorovech. Válečné zranění ruky mu nedovolilo pokračovat v modernizaci mlýnů, a tak po určitém váhání napřel svou energii do modernizace školství. Po narození synů Jana a Petra se rodina odstěhovala do Poštorné u Břeclavi, kde se Emil Skácel naplno věnoval učitelské práci a angažoval se jako sociální demokrat v obecní politice. Během své učitelské kariéry se stal uznávanou autoritou, vypracoval novou ucelenou metodiku výuky kreslení a vybízel k provedení nezbytných reforem ve školství. Mlynářské řemeslo naposledy oživil za druhé světové války, kdy provedl opravu a přestavbu Žandovského mlýna ve Skaličce, aby v době nedostatku mohl sloužit k mletí mouky, byť v utajení.

Mladický sen stát se básníkem sice postupně opustil, ale literární tvorbě se věnoval celý život, ať už v dobově angažovaných epigramech či publicistických příspěvcích v brněnské Rovnosti. Svě zásadní literární dílo psal od 30. let 20. století v podstatě celý život - paměti a deníkové záznamy, v nichž dosud leží ukrytá podstatná část odkazu Emila Skácela. Mnohdy špatně čitelný rukopis podává na stránkách desítek sešitů svědectví nejen o životě rodiny Skácelových od počátku 19. století, ale také o zaniklém světě moravského venkova, budování samostatného Československa a dalších převratných událostech 20. století. Autorův osobitý styl se projevuje zejména v epigramech a komentářích ke společenským změnám a osobnímu životu.

Mnohé z otcovy povahy i literárního stylu zdědil starší syn Jan, zejména snahu dobrat se k podstatě věcí a nenechat se strhnout všeobecně převládajícím míněním. „Dělník rukou, srdce i ducha“ - těmito slovy vzdal svému otci poctu Jan Skácel při posledním rozloučení v listopadu 1975 a v mistrovské zkratce tak zachytil esenci osobnosti Emila Skácela.

(ap)

3 otázky pro Jarmilu Janků

Vnímáte a hodnotíte s odstupem času obrazy Petra Skácela jinak, než jak si je pamatujete z jeho ateliéru?

Petr byl povahově navenek klidný, mírný a laskavý člověk. V jeho díle je však drama. Je v něm pravda a současně není. Tak, jak nám, svým žákům říkával: „Malujte, aby to bylo a současně nebylo.“ Vnímavého člověka Petrovo dílo zasáhne. Ať pozitivně nebo negativně. Nenechá jej lhostejným. Při pozorování jeho obrazů stále nalézám něco nového, čeho jsem si dříve nevšimla. A kladu si otázku – proč?

Jak se vlastně stal z učitele kreslení přítel vaší rodiny?

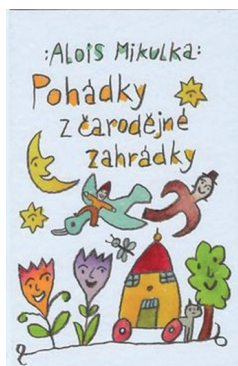
Pozvolna. Vše začalo v době tak zvané politické normalizace v 70. letech minulého století. Oba jsme byli postiženi dobou a hrozilo nám vyhození ze školství. Naštěstí jsme to ustáli! V jeho hodinách na LŠU na Petrově jsem zapomínala na strasti doby. Na Petrov začala se mnou chodit i má výtvarně nadaná dcera Jitka, kterou si Petr oblíbil. Když mu Boženka, Janova žena, sehnala ateliér v Jugoslávské ulici, spolu s přáteli a mou rodinou jsme mu jej pomohli zařídit. Tam pak pracoval a žil do konce svého života.

Máte na Petra Skácela nějakou konkrétní vzpomínku, která je spojená s Janem nebo s jeho rodiči?

Rodiče Petra a Jana jsem osobně neznala. Připadalo mi však, že ač se měli Jan s Petrem rádi, stála mezi nimi jakási zeď. Petr mi o Janovi jednou řekl: „Můj bratr je velký básník, dostal ze sebe moc na povrch. Svou tvorbou očišťuje svou duši.“

Jarmila Janků, sběratelka a milovnice umění, vystudovala a vyučovala chemii na středních školách. V sedmdesátých letech navštěvovala výtvarný obor pro dospělé na lidové škole umění, vedený Petrem Skácelem. Aktivně rovněž působila v Klubu přátel výtvarného umění, patnáct let vedla sekci grafiky a krásné knihy.

Pohádkový Alois Mikulka!

Přehled nových knižních titulů v minulých dnech rozzářila s datem vydání 9. ledna 2019 charakteristická grafická výbava svazku *Pohádky z čarodějné zahrádky*. Těžko přehlédnutelné jméno ALOIS MIKULKA v záhlaví nad sedmi rozesmátými barevnými obličejí napovídá, že na pulty knihkupectví míří další z magických titulů, v nichž tápeme, zda obrázky ilustrují nevšední texty nebo písmenka doplňují originální výtvarné kreace. Mikulkovy knížky (nejen) pro děti totiž překypují vrcholnou imaginací obou svých rovnocenných složek, jak tomu bývá pouze u písíciích výtvarníků a malujících spisovatelů. Svět pohádek au-

tor poprvé obohatil v roce 1961 titulem *Aby se děti divily*, následovalo deset dalších pohádkových knih plus leporela a obrázkové soubory s komentáři včetně *Pohádkových omalovánek* (1973) a *Pohádkových domalovánek* (1983). Za vrcholy Mikulkovy výtvarně-literární tvorby lze považovat autorskou knihu *Deník State Louis* (rozmn. 1969, tisk 2006) a příběhy *O Pidižlovi Velikém* (1970), které jsou výhradně kreslené. Nejnovější soubor slibuje pohádky pro všechny děti a rodiče, kterým nevadí, když boj dobra se zlem je trošku zašmodrchanější, než bývá zvykem, když se pohádkové bytosti potkávají s reálnými a vytvářejí spolu trochu pohádkové a trochu reálné příběhy. Prostě pohádky Aloise Mikulky. (lík)

Proč ten ptáček z větve nespadne

Nakladatelství Vyšehrad se v minulých dnech vrátilo k jedné z klasických dětských knih, která představuje absolutní špičku tuzemské produkce určené nejen nejmladším čtenářům. Z podnětu Jiřího Opelíka inspirovaly Jana Skácela pozapomenuté kresby Josefa Čapka ke vzniku nepopisných veršů. Vznikaly na přelomu 70. a 80. let minulého století, kdy nesměl z rozhodnu-

tí stranických „kulturtrégerů“ publikovat. Zásluhou tohoto úkroku stranou, produkci pro děti nomenklaturní spisovatelská „elita“ tolik nehlídala, vyšla v roce 1985 v Albatrosu Skácelovi knížka *Kam odešly laně* a o tři roky později tamtéž titul *Proč ten ptáček z větve nespadne*. Nadčasovou hodnotu kreseb Josefa Čapka ozvláštnil Skácel hravými rýmy, jejichž poetika nezaměnitelně koresponduje s jeho nejlepšími verši, jimiž se rád vracel do dětství. Tituly opět míří na pulty knihkupectví: „Laně“ vydalo v minulém roce mininakladatelství Dcera sestry, sídlící v Želešicích, opětovný vzlet „Ptáčka“ v těchto dnech má na svědomí vydavatelský dům Albatros media. Včetně Vyšehradu dnes zaštiťuje šestnáct vydavatelství a letos se chystá na oslavy 70. výročí. Albatros vznikl v roce 1949 jako Státní nakladatelství dětské knihy. (li)

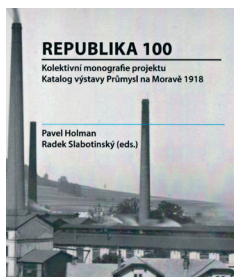
Čtení o básníkovi, době a jeho díle

Plnohodnotné vřazení díla Jana Zahradníčka do české literatury je dlouhem předlistopadové reality, jejíž cenzura autora na bezmála padesát let postavila mimo hru. O nápravu důsledků se nyní zasazuje zahradničkovská monografie Institutu pro studium literatury, kterou její autoři Josef Vojvodík a Jan Wiendl nazvali *Poezie a skutečnost existence*. Nejedná se pochopitelně o povrchní přemalování znamének z mínus na plus, práce hledá v Zahradničkových verších odpovědi na zobecnitel-

né otázky, například nakolik reflektuje básnická zkušenost realitu své doby nebo zda lze verše tak úzce spjaté s etikou a étosem křesťanství již považovat za theo-poezii. Důležitý doplněk odborné analýzy Zahradničkova básnického, překladatelského a esejistického díla a hodnocení představuje komentovaná antologie ohlasových textů a korespondence, ilustrující okolnosti a prostředí autorovy tvorby. Dostala název *Čtení o básníkovi z let 1930-1960* a dokumentačním způsobem umožňuje čtenáři rekonstruovat důležité dobové literární, kulturní i společensko-politické souvislosti. (lík)

Katalog z výstavy Republika 100

Oslava 100. výročí založení Československa spojila kvarteto muzeí – Technické muzeum v Brně, Moravské zemské muzeum, Muzeum města Brna a Muzeum Brněnska – k interpretaci a představení dvanácti výstav se související tematikou. Muzeum Brněnska vzdalo hold jednotlivým osmičkovým výročím a oslavě vzniku samostatného ČSR osmi výstavami – ve vile Löw-Beer *Textilní firma Mořic Fuhrmann 1918-1948*, v Muzeu ve Šlapanicích *Očima ženy. Osudové i všední dny stoleté republiky v životě žen*, v Památníku Mohyla míru *Sochař a legionář Rudolf Březa a Bouře v srdci Evropy*, v Památníku písemnictví na Moravě *Vlajky vlajte! Státní symboly včera a dnes*, v Muzeu v Ivančicích *Z historie četnictva* a v Podhoráckém muzeu *Václav Hynek Mach – sochař nové republiky a První světová válka - rok 1918*. Jako kolektivní monografie a zároveň katalog výstavy *Průmysl na Moravě 1918* byla vydána publikace *Republika 100* pod editorskou taktovkou Pavla Holmana a Radka Slabotinského. Katalog je rozdělen na autorské texty a katalogovou část s obrazovými přílohami. Zahrnuje i medailonky vybraných osobností z oblasti průmyslnictví, umění a kultury, neopomene situaci první světové války (četnictvo, legionáři, postavení žen ve společnosti), ale i novodobé dějiny (1968). (mš)

Ferdiš Duša – malíř smutného štětce

Ve sbírkovém fondu Památníku se nacházejí grafiky, ilustrace a ex libris malíře, ilustrátora a keramika Ferdiše Duši (1888–1958). Rodák z Frýdlantu nad Ostravicí se v mládí věnoval keramické tvorbě, později získal zálibu v malířství a grafice (20. léta 20. století). Byl členem Obce umělecké tvorby na Moravě Koliba a Skupiny výtvarných umělců v Brně. Od roku 1927 přesídlil do Prahy, kde se stal členem výtvarného spolku Hollar. Tvořil technikou dřevorytu, leptu, měkkého krytu (vernís mou) a litografie. Duša bývá ceněn pro své grafiky a ilustrace věnované Ostravsku a Slovensku. Časté jsou u něj sociální náměty. Tvořil také plakáty a novoročenky, ilustroval knižní tituly Petra Bezruče (*Slezské písně* 1946, *Šišky* 1947 aj.), Jakuba Demla (*Věštec* 1919), A. C. Nora (*Rajmund Chalupník* 1939, *Od stolu a lože* 1941, *Můj nepřítel osud* 1941) a další. Jaroslav Seifert o něm napsal: „Nebyl veliký ani moderní malíř. O malířství jsme s ním však nikdy nemluvili. Maloval své krajiny smutným štětcem, ale raději ryl dřevoryt. V tom se vyznal dobře. Vzpomínám si, že Petr Bezruč byl s jeho dřevoryty k Slezským písním spokojen. Říkal o nich, že jsou pravé.“ (mš)

Krocení literární múzy

Spanilé jízdy s putovním seminářem tvůrčího psaní stále pokračují a na mapě Moravy každým dnem přibývají pomyslné značky míst, na kterých se už lektorky Památníku setkaly s mladými zájemci o literaturu. Jsou mezi nimi jak zkušení matadoři literárních soutěží, blogeři či debutující autoři, tak nesmělí začátečníci. V tvůrčí atmosféře však počáteční nejistota rychle mizí a na zadané úkoly vznikají nápadité texty. Během jejich předčítání se pak mohou účastníci navzájem inspirovat, sdělit si své postřehy. Probudí-li seminář u mladých pisatelů zájem o další tvorbu a účast v literární soutěži Skrytá paměť Moravy, splnil své poslání.

Již od začátku ledna přicházejí soutěžní texty a ač jde zatím jen o první vlašťovky, věříme, že s blížící se uzávěrkou jich bude přibývat. Až do 31. března 2019 mohou soutěžící ve věku 12 až 19 let posílat své soutěžní příspěvky na téma „Voda má, voda má...“ s vyplněnou přihláškou na adresu Památník písemnictví na Moravě, Klášter 1, 664 61 Rajhrad. Více informací, podmínky soutěže a přihláška na www.rajhrad.muzeumbrnenska.cz. (ap)

Literka,
Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
Odpovědný redaktor: Libor Kalina
Vychází jedenáctkrát ročně, č. 3, ročník 13, 11. 3. 2019
MK ČR E 21218
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257